

Depremin İşlevleri

Harry Cleaver

Mayıs, 1988

Depremler, seller, kuraklıklar ve volkanik patlamalar; yaşadığımız yeri vurduklarında genellikle kriz ve tam anlamıyla doğal afet örnekleri olarak kabul edilirler. Ancak son zamanlarda krizin anlamının tamamen kişinin bakış açısına bağlı olduğuna tanık olma fırsatım oldu.

Bu fırsatlar Mexico City'ye yaptığım iki ziyaret sırasında ortaya çıktı. İlk ziyaret, geniş çapta ölüm ve yıkıma yol açan büyük depremden bir ay kadar sonraydı. İkincisi ise yedi ay sonraki bir takip ziyaretiydi. Depremi takip eden günler ve haftalar boyunca, televizyon ve haber dergilerinin acı içinde hayatta kalanları arama, dağ boyutundaki enkazlarına ve evsizlerin çadır kentlerine dair görüntüleri bende dümdüz olmuş bir şehir ve bitkin düşmüş bir halk bulma beklentisi oluşturmıştı.

Bunun yerine, yıkımın oldukça yerel olduğu ve nüfusun en azından bir kısmının bitkin düşmek hariç her şeyi yaptığı bir şehir buldum. Yer sarsıntısı, Mexico City'nin düzinelerce yoksul varoşunda baskıcı sosyal ilişkileri kırmak ve yaşamlarını iyileştirmek için mülkiyetteki yıkımı ve siyasi iktidar yapılarında açılan çatlakları kullanan insan hareketlerini ateşledi.

Çinliler “kriz” yazarken, biri “tehlike” diğeri “fırsat” anlamına gelen iki karakter kullanırlar. Bu ifade, çoğu insanın genellikle krizlerle ilişkilendirdiği riskliliğin ötesinde, dramatik değişim anlarının doğasında var olan yeni olasılıklara işaret eder. Mexico City'deki durum bu dilsel oluşumun gerçekte ne kadar yerinde olduğunu göstermiştir. Depremin yarattığı tehlikeler son derece karmaşık olduğu gibi, yarattığı yeni fırsatlar da bir o kadar karmaşıktı.

Sosyal düzenin bu ani bozulmasının yarattığı ekonomik ve siyasi riskler, depremin fiziksel tehlikelerinden daha az belirgindi ancak bu fiziksel tehlikelerden daha az gerçek değildi. Hükümet için deprem, dış borç krizinin ve borcun geri ödenmesi için döviz yaratmayı amaçlayan kemer sıkma politikalarının yarattığı toplumsal gerilimin üzerine eklenen bir başka beklenmedik krizdi. Borç krizinin başladığı 1982 yazından 1985 Eylül'ündeki depreme kadar geçen sürede ne hükümet yetkilileri ne de dış yorumcular bir sonraki devalüasyonun ya da fiyat artışının kabullenmeyle mi yoksa büyük bir toplumsal kargaşayla mı karşılanacağını bilmiyordu. Bu atmosfer sırasında gerçekleşen deprem, hükümetin zaten gergin olan yönetim kaynaklarında aşırı yüklenme ve giderek daha sinirli ve öfkeli bir halkla baş edemez hale gelme tehlikesi yarattı. Gerçekleşense tam olarak buydu.

Mexico City'deki pek çok yoksul insan için depremin anlık fiziksel tehlikelerinin yerini hızla karmaşık yasal ve ekonomik tehlikeler aldı. Medya,

yüksek binaların fotojenik çöküşüne odaklanmış olsa da, binlerce binada, özellikle de konutlarda ve apartmanlarda meydana gelen tehlikeli yapısal çatlaklar, görülmesi daha zor olsa da çok daha kapsamlıydı. Bu tür hasarlar binaları ayakta tutabilmiş ancak içinde yaşamayacak kadar tehlikeli hale getirmişti. Çadırlarda ve gecekondularda barınan insanların çoğu bu tür hasarlı ancak hala ayakta olan konutlardan kaçmıştı.

Ev sahipleri ve avukatlar depremin hemen ertesi günü olay yerine geldiklerinde, topluluktaki insanlar kendilerine yönelik en büyük tehdidin, evlerini yıkıp daha pahalı, daha yüksek kiralı ve eski kiracıların dışlanacağı mülkleri yeniden inşa ederek durumdan faydalanmaya çalışan bu ev sahiplerinden geleceğini hemen anladılar. Bu olasılık kaygı vericiydi çünkü konutların büyük bir kısmı, özellikle de yoksullara ait olanlar, en azından 1948'den beri kira kontrol yasalarıyla düzenleniyordu. Sonuç olarak binlerce aile son derece düşük kiralar ödüyordu ve ev sahipleri yıllarca binaların bakımına hiçbir katkıda bulunmamıştı. Yıkım ve yeniden inşa, bu tür ev sahiplerinin eski kiracılarını kalıcı olarak sokağa atarak kira kontrolünden kaçmalarına olanak tanıyacaktı.

Bu tür eylemleri öngören binlerce kiracı örgütlendi ve hasarlı mülklerin hükümet tarafından kamulaştırılması ve nihai olarak mevcut kiracılarına satılması talebiyle başkanlık sarayına yürüdü. Hükümet hâlâ felç olmuş durumdayken inisiyatif olarak yaklaşık 7,000 mülke el konulmasını sağladılar. Daha da fazla sayıda hasarlı ev hala kamulaştırılmamış olsa da, halkın seferberliği ve hükümetin daha fazla harekete geçme potansiyeli, aksi takdirde korunmasız kalacak birçok kiracının tahliyesini şüphesiz engellemiştir. Bu militan yoksullar, dikkate değer bir keskinlikle, yakın bir tehlikeyi umut verici bir fırsata dönüştürmüşlerdir.

Bu nasıl mümkün oldu? Üç yıl boyunca kemer sıkma politikalarına direnmekte başarısız olan yoksullar, krizin yoğunlaştığı bu dönemde davalarını nasıl başarıyla savunabildiler? Bu sorunun cevabı iki yönlüdür: birincisi, deprem anı hükümetin hem idari kapasitesinde hem de otoritesinde bir çöküşe neden olmuştur; ikincisi, bu insanların kendilerini örgütleme becerisi uzun bir otonom mücadele geçmişinden kaynaklanmıştır.

Hükümet otoritesinin çöküşü, anlaşılması en kolay olandır. Çöken modern yüksek binaların çoğu hükümetin ofis binalarıydı ve hem bu bölgelerin hem de kayıtların yok olması bürokrasinin önemli bir bölümünü durma noktasına getirdi. Bu bölümler arasında Programlama ve Bütçe, Hazine ve Telekomünikasyon Bakanlıkları da vardı. Dahası, Mexico City'nin merkezindeki yüksek binaların yıkılması, hükümetin tek meşruiyet iddiası

olan ve petrol gelirleriyle, borçla alınmış sermayeyle, süreklilik gösteren yoksullukla satın alınmış merkezi “modernleşme”nin baskın sembollerinin çöküşünü içeriyordu. Bu sembollerin çöküşü, devletin kendisine ve politikalarına olan güvenini kalbinden vurdu.

Hükümet hala şok içinde hareketsizken, birçok topluluk harekete geçti. Bunlardan biri, Mexico City’nin merkezine yakın, yıllar içinde başarılı otonom örgütlenme ve militanlık pratigi ve hatta ününü duyurmuş olan Tepito’dur.

* * *

Mexico City standartlarına göre nispeten küçük bir topluluk olan Tepito, yaklaşık 20 milyonluk bir şehirde sadece 125.000 sakine sahiptir. Eski ve istikrarlı bir topluluk olan Tepito’nun sakinleri nesiller boyu burada yaşamış ve buraya dışardan nüfus akımı veya dışarıya göç çok az olmuştur. Evlilik dışında buraya göç oldukça az gerçekleşmiştir çünkü bu yoğun toplulukta çok az yer vardır. Dışarıya oldukça az göç olmuştur çünkü insanlar burayı seviyorlar. Yaşama biçimlerini seviyorlar ve İspanyol Fethi günlerine kadar izini sürdükleri kendi toplumsal mücadele tarihleriyle gurur duyuyorlar.

Benim için bu tarih duygusu ilgi çekiciydi ama ilk başta kulağa “uydurulmuş gelenek” gibi geliyordu. Renkli ama olasılık dışı. Ancak daha sonra, Museo Archeologico’ya yaptığım bir ziyaret sırasında, iddialarının belki de o kadar abartılı olmadığına dair kanıtlar keşfettim. Müzenin bir duvarında, şehrin modern bir haritasının üzerine bindirilmiş büyük, şeffaf bir Kolomb Öncesi Mexico City haritası var. Tepito’nun bugün Tepiton adlı eski bir Aztek topluluğuyla aynı zemine çok yakın durması dikkat çekicidir. Belki de Tepito’daki topluluk geleneklerinde, dışarıdakilerin kabul etmek istediğinden daha fazla bir süreklilik vardır.

Kökleri ne kadar antik olursa olsun, Tepito, bugün resmi ekonominin hem yüzeyinde hem de yeraltında varlığını sürdürüyor. Yüzeyde, sakinlerinin çoğunun çalışması Tepito’yu Meksika’daki en büyük ikinci ayakkabı üreticisi yapıyor. Ayrıca giysi, müzik seti ve daha birçok ürün üretiyorlar. Bu zanaatkar üretimini restoran, oto tamiri ve perakendecilik gibi çok çeşitli hizmet faaliyetlerinde tamamlıyorlar. Tepito sakinleri, yeraltında ise gümrük kaçakçılığı ve korsan satış yaparak geçimlerini sağlamaktadır. Topluluğun devasa açık hava pazarı, Mexico City’de yüksek gümrük vergilerinden kaçınmak için kaçırılan ucuz yabancı mallar olan fayuca kaynağı

olarak bilinmektedir. Ayakkabı satan pek çok açık hava tezgahının altında genellikle eve teslim edilebilecek hi-fi ekipmanlarının iyi resmedilmiş bir kataloğu bulunur. Daha az bilinen, ancak pek çok kişi tarafından rahatça tartışılan bir diğer konu da Meksika kotlarına Amerikan ve Avrupalı tasarımcıların etiketlerini diken, eski Meksika ütülerini tamir edip üzerlerine General Electric yüz plakaları yapıştıran ya da boş Paris parfüm şişelerini ucuz ikamelerle dolduran kaçak üreticilerdir.

Bu ekonomi hakkında büyüleyici olan şey, yeraltı bileşeni değil -bu zaten bugünlerde her yerde oldukça yaygındır- ama birçok insanın geçimini sağlamak için ne kadar az çalışması gerektiği ve diğer faaliyetler etrafında bir topluluk oluşturmak için ne kadar boş zaman ayırdıklarıdır. Kunduracıların, dışardan gelen kapitalistler için çok düşük parça başı ücretlerle uzun saatler çalışması gibi istisnalar olsa da, nüfusun çoğunluğu, günde ortalama iki ila dört saat kadar az bir çalışmayla, aşağı yukarı istedikleri gibi yaşamalarına yetecek kadar gelir elde edebiliyor gibi görünmektedir. Bu inanılmaz derecede kısa çalışma saatleri, kısmen ailenin tüm üyelerinin aile atölyesinde veya sokak tezgahlarında çalışmasıyla (ancak sadece bir süreliğine) ve kısmen de bu yaşam modelinin sağladığı daha düşük gelir ve boş zamanı seçerek bu özgürlüğü işten elde edebileceklerini açıklayan kişiler tarafından onaylanmaktadır.

Bu kadar kısa çalışma saatlerini bir Meksika varoşunda bekleyebileceğiniz türden düşük kazançlarla birleştirdiğinizde Tepito'da hakim olan nispeten düşük "yaşam standardı" hakkında bir fikir edinebilirsiniz. (Yine de, ticaret yaparak servet kazanan kaçakçılar gibi istisnalar da vardır). Burası, az gelişmiş Üçüncü Dünya ülkelerinin geri kalmışlıklarına dair her türlü muhafazakar kuşkunun ideal bir doğrulaması gibi görünmektedir. Yoksullar çünkü öyle olmak istiyorlar, çünkü çalışmıyorlar!

Ancak "yaşam standardı", ne kadar ekonomistler tarafından son pesona kadar ölçülmüş olsa da, ucu açık bir kavramdır. Üçüncü Dünya'daki deneyimlerin gösterdiği ve Tepito'daki insanların farkına vardığı şey, yüksek kişisel gelir yoluyla kalkınma arayışındaki sıkı çalışmanın sadece başarı azınlık için kârlı sonuçlar getirdiği ve çoğunluk için tükenmiş ve boşa harcanmış hayatlardan başka bir şey getirmediğidir.

Bunun yerine, pek çok Tepito yerlisi yaşama ve kalkınmaya çok farklı bir şekilde yaklaşmıştır. Çalışma sürelerini en aza indirerek bireysel kazançlarını sınırlıyorlar, ancak aynı zamanda hem birlikte yaşamın tadını çıkarmak hem de toplum çapında gelişim adına öz örgütlenme ve kolektif mücadele için hatırı sayılır miktarda harcanabilir zaman yaratıyorlar.

Bunu oldukça bilinçli bir şekilde yapıyorlar, bireysel olarak bir şeye sahip olmak yerine birlikte bir şeyler yapmaya dayalı bir yaşam tarzını seçmekten gurur duyuyorlar. Topluluktaki pek çok kişi için bunlar, geleneksel Meksika köylü topluluğunun şehre aktarılmış değerleridir. Bilinçli olarak modern Meksika kapitalizminin değerlerine karşı koydukları geleneksel değerlerdir.

Son birkaç yıl içinde Meksika ekonomisi tümüyle daha da derin bir krize sürüklenirken Tepito'da iki ilginç şey gerçekleşti. İlk olarak resmi yeryüzü ekonomisi durgunlaşırken yeraltı ekonomisi zenginleşti. Yasal olarak ithal edilen malların fiyatlarını artıran günlük devalüasyonlar, Tepito'nun kaçak mallarını tüketiciler için daha cazip bir duruma getirdi. İkinci olarak bu tür şeyleri takip eden bir sosyal bilimciye göre, bu aynı dönem boyunca Tepito'daki sokak partilerinin sayısı 7 kat artış gösterdi!

Bu sokak partilerinin çoğalması, gelişen ve bir bakıma neşeli bir toplum hayatının semptomudur. Tepito'da yaşam, sadece toplumun öz-örgütlenmesi anlamında değil, aynı zamanda insanların zamanlarının geniş bir kısmını sokaklarda veya "vecindad"larda geçirdikleri daha temel anlamda da çok komünaldır. Vecindad küçük bireysel konutlarla çevrili, büyük merkezi avlulara sahip benzersiz bir konut düzenlemesidir. Evler yalnızca insanların daha fazla alanı karşılayamadıklarından dolayı küçük değil, aynı zamanda tercihen de küçüktür. Küçük evlerinde uyuyor, çalışıyor veya sevişiyor olsalar da avlularında sosyalleşmek, yemek pişirmek ve birlikte yemek yemek için daha fazla zaman harcıyorlar. Orada çocuklar da oynuyor, vecindad'lardan sokağa çıkan girişler nöbet tutan yaşlılar tarafından korunuyor.

İnsanların bireysel maddi zenginlik açısından daha az fakir bir yaşam yerine sosyal etkileşim açısından zengin bir yaşamı nasıl seçtiklerini anlamak için romantikleşmemize (topluluk hiçbir şekilde yoksulluktan veya suçtan arınmış değil) gerek yok. Tepitolular, daha zengin orta sınıf topluluklarda daha büyük konutlara taşınan, ancak kısa bir süre sonra geride bıraktıkları topluluk ruhuna aç bir şekilde geri dönen "yeni zenginlerin" hikayelerini anlatmaktan keyif alıyorlar.

Tepito'nun kalkınma yaklaşımının en önemli sonuçlarından biri, yalnızca topluluk bütünlüğünü savunmakla kalmayıp, kendi otonom kalkınma planlarını da hazırlayabilmesi olmuştur. Savunmalarındaki en önemli duruş, hükümetin "yenilenme" planlarını engelleyebilmesilerdi. Çok uzakta olmayan benzer bir topluluk olan Candelaria de los Patos "yenilendiğinde" Tepito halkı bunu dikkatle izledi. Sakinlerinin süpürülüp

götürüldüğünü, şehrin dört bir yanına dağıtıldığını gördüler; hatta bazıları Tepito'ya sığındı. Daha sonra, bu topluluğun buldozerlerle yıkılmış kalıntılarından devasa, modern bir konut sitesinin yükseldiğini gördüler: Nonoal-co Tlatelolco, yüksek apartman daireleri Meksika'nın orta sınıf üyeleri tarafından hızla dolduruldu. Tepitolular bu deneyimden, doğru bir şekilde, kentsel dönüşümün yoksul toplulukların yok edilmesi ve yerlerine orta sınıf toplulukların yerleştirilmesi anlamına geldiği sonucuna vardılar, bu Kuzey Amerika'dan aşına olunan bir deneyim¹. Dolayısıyla hükümet Tepito'ya dönüp "Tamam, sıra sizde" dediğinde, Tepitolular şiddetle ve hayal gücüyle direndiler.

Bana anlatılana göre, hükümet baskılarına karşı direniş biçimleri yarattı ve oldukça maharetliymiş. Universidad Autonoma Metropolitana'dan bazı genç mimar ve şehir plancılarının teknik yardımlarından yararlanarak kendi toplumsal kalkınma planlarını hazırlamışlar, UNESCO sponsorluğunda uluslararası bir yarışmaya sunmuşlar ve kazanmışlar! Elde edilen itibar ve meşruiyet, hükümetin harekete geçmesini ve onları tahliye etmesini imkansız hale getirmiş.

Tepito halkının bilgeliliğinin kanıtı ve ispatı, depremle birlikte yakındaki Tlatelolco'da yüksek binaların birbiri ardına çökmesiyle geldi. Elli beş apartmandan otuz altısı yıkıldı ya da oturulamaz hale geldi. Binlerce kişi öldü ya da sakat kaldı ve her şeyini kaybetti. Buna rağmen Tepito'daki eski binalar çok daha az hasar gördü ve tüm bölgede sadece beş kişi öldü.

Bugün planın fiziksel modeli bir toplum merkezinin bütün bir duvarını kaplıyor. Depremın ardından, şimdi mesleğinde uzman olmuş orijinal mimarlar, toplum sakinlerine danışarak, toplumun çeşitli temsili bölümleri için ayrıntılı planları yeniden hazırlıyorlar.

Hükümet elbette bu tür bir otonomiye şiddetle karşı çıkıyor. Meksika'yı son 50 yıldır yöneten hegemonik PRI (Partido Revolucionario Institucional) ve onun devleti böyle bir meydan okumaya pasif bir şekilde tahammül edemez.

Yıllardır bu otonom öz-örgütlenmeyi bazen şiddet kullanarak, bazen de işbirliği yoluyla ezmeye ya da yıkmaya çalıştılar. Tepito'daki insanlar bu çabaların çok iyi farkındalar. Dikkat çekici olan ise bu tehdidi nasıl başarıyla bertaraf ettikleridir.

¹ Devletin siyasi kontrol için "kentsel dönüşüm"ü kullanması ile ilgili bir tartışma.

Şiddet tehdidine karşı kolektif fiziksel direnişin yanı sıra, Tepito'nun en çarpıcı savunma mekanizması seçtiği öz-örgütlenme biçimi: gayri resmî ve desantralizasyondur. PRF'lerin ezemediklerini birlikte ele geçirme çabalarının farkında olan Tepito, inanılmaz çeşitlilikte bir örgütlenmeye sahip olmakla kalmıyor, aynı zamanda çoğu eşgüdümlü güç yapılarından kaçınacak şekilde örgütleniyor. Tepito, güçlü bir "örgüt"ün yokluğunun ille de güçlü bir örgütlenmenin yokluğu anlamına gelmediğinin canlı bir örneğidir. Görünüşe göre akla gelebilecek her grup Tepito'da örgütlenmiş. Zanaatkarlar (örn, ayakkabı imalatçıları, oto tamircileri, giysi imalatçıları ve içki kaçakçıları) kendilerini "endüstriyel" çizgide örgütlemişlerdir; tüccarlar kendi dağıtım ve finans hizmetlerini ticarete ve topluluğun bir bölümüne göre örgütlemişlerdir; tüccarlar tezgahlarının sıralandığı sokaklarda topluluk dışından gelenlerin hırsızlıklarına karşı kendi polis güçlerini de örgütlemişlerdir; Vecindad sakinleri kendi aktif gruplarını oluşturmuş ve daha sonra diğer vecindad gruplarıyla bağlantı kurmuşlardır; sanatçılar Meksika kentindeki en uzun ömürlü sanatçı örgütlerinden biri olan Tepito – Arte Aca'yı organize etmişlerdir; yeniden inşa ile ilgilenenler mimarları ve en azından son 14 yıldır düzenli olarak yayınlanan El Nero (el companero'nun kısaltması) adlı topluluk gazetesini organize etmişlerdir vs.

Tüm bu durumlardaki örgütlenme gayri resmidir; yazılı kuralları, başkanları, başkan yardımcıları ve saymanları yoktur. Tepito'da insanlar örgüt başkanlarından ziyade "liderlerden" bahsediyor. "Liderler," diyorlar, insanların yapılmasını istedikleri şeyleri yapabilen kişilerdir. Liderler değişir, ancak değişim mekanizmaları gayri resmidir, tartışmanın odağı sadece bazı bireylerden diğerlerine kayar. Kısacası, PRI tarafından satın alınabilecek bir hiyerarşi yoktur, sadece birlikte çalışan bireyler vardır. Toplumu ya da toplumun herhangi bir kesimini ciddi şekilde etkileyecek herhangi bir karar, konuyla ilgisi olan kuruluşlar arasında karmaşık tartışma ve müzakereler yoluyla alınmak zorundadır. Bu sadece etkili bir savunma mekanizması değil, aynı zamanda son derece demokratik ve katılımcı bir örgütlenme biçimidir.

Bu farklı kurumların hem kendi iç işleyişlerindeki hem de birbirleriyle olan etkileşimlerindeki gevşeklik, büyük verimsizlikler ve bir sorunun algılanması ile çözümü arasında muazzam gecikme süreleri anlamına geliyor gibi görünmektedir. Bunlar demokrasinin tipik maliyetleri ve gerçekte bu tür bir organizasyon, özellikle farklı organizasyonların toplumu birçok yönden kestiği ve belirli bir bireyin muhtemelen birkaç farklı grupta

yer alacağı düşünüldüğünde, çok fazla zaman ayırmayı gerektirir. Ancak, daha önce de gördüğümüz gibi, Tepito'daki yaşam tam da bu karmaşık siyasi yaşama zaman ayıracak şekilde organize edilmiştir. Böyle bir kamusal yaşama ayrılan olağanüstü zaman miktarı, çok sayıda sıradan erkek ve kadının gereksiz işleri bir kenara bırakıp yeni bir siyasi düzenin yaratılmasına kendi katılımları için zaman ayırdıkları birçok popüler devrimci ayaklanma dönemini anımsatmaktadır.

Dahası, yakın tarih göstermiştir ki, bu örgütlenme biçimi verimsiz olmak bir yana, Tepito halkının acil bir durumda kendilerine yardım etmek ve çok daha verimsiz, kısmen felç olmuş bir hükümetle başa çıkmak için hızlı ve etkili bir şekilde hareket etmesini sağlamıştır. Artçı sarsıntılar sona erer ermez, Tepitolular ev sahiplerinin yarattığı potansiyel tehlikeleri değerlendirmiş ve önleyici tedbirler almak için harekete geçmişlerdir.

İlk olarak barakalarını inşa ettiler ve çadırlarını hemen evlerinin önüne, kendilerini savunabilecekleri bir yere kurdular; hükümetin ve yardım kuruluşlarının parklarda ve otoparklarda toplanma ve hatta şehri terk etme önerilerini reddettiler.

İkinci olarak, en çok etkilenen sokakların birçoğunda, yardımları koordine etmek ve kendilerini sokak haydutlarından ve onları sindirmeye ve kontrolü ele geçirmeye çalışan devlet görevlilerinden korumak için blok örgütleri kurdular.

Üçüncü olarak, depremden sonraki bir hafta içinde 150'den fazla topluluk ve otonom kuruluşun temsilcileriyle bir araya gelerek bilgi, yetenek ve kaynakların dolaşımını kolaylaştıracak bir Öz Yardım Ağı (La Red Intercultural de Accion Autonoma) oluşturdular.

Tepito halkı bu tür yöntemleri kullanarak, zarar gören mülklerin kamulaştırılmasını talep etmek için başarılı bir saldırı düzenledi. Bugün Tepito'da yürüdüğünüz her yerde, kapılardan sarkan ve mülkün federal hükümete ait olduğunu ilan eden kırmızı üzerine beyaz büyük tabelaları görüyorsunuz. Tepitoluların da dahil olduğu bir sonraki adım, hükümeti mülkleri onlara düşük fiyatlarla satmaya veya yeniden inşa etmelerine yardım etmeye ya da kendi başlarına yeniden inşa ederken onları yalnız bırakmaya zorlamaktır.

Bazı Tepito halkı kendi başlarına yeniden inşa etme yeteneklerini ve istekliliklerini çabucak gösterdi. İlk başlarda, güvenli olmayan binaları elleriyle yıkmaya başladılar – yapı malzemelerini daha sonra yeniden inşa etmek üzere dikkatlice korudular. Ayrıca hükümeti, tuvalet gibi ihtiyaç

duydukları diğer şeyleri yasal olarak inşa etmelerine izin vermeye zorladılar.

Deprem nedeniyle yaklaşık 50.000 kişinin aniden sokaklara dökülmesiyle birlikte hükümet, Mexico City'nin kanalizasyon durumundaki büyük eksiklikten naoh gerçekleriyle yüzleşmek zorunda kaldı. Depremden önce bile şehirde yaklaşık dört milyon kişinin sifonlu tuvaleti olmadığı tahmin ediliyordu. Sonuç, inanılmaz boyutlarda bir halk sağlığı sorunu olarak nam saldı. Mexico City'nin, havayı soluyarak salmonella ve amipli dizanteriye yakalanabileceğiniz dünyadaki birkaç şehirden biri olduğu söyleniyordu.

Bu duruma rağmen Meksika hükümeti, durumu değiştirmek isteyen bireyler ve gruplar tarafından düşük teknoloji, sifonsuz tuvaletlerin bağımsız olarak inşa edilmesine izin vermeyi görünüşe göre kararlılıkla reddetmişti. Deprem ve sokaklarda yaşayan ve dışkılayan insan sayısındaki ani ve bariz artışın bir sonucu olarak, felç olmuş hükümet sadece halkın kendi inşa edebileceği alternatif teknolojik çözümleri onaylayabilirdi. Bu tür faaliyetleri desteklemek amacıyla El Dia gibi gazeteler, kompost tuvaletler için teknik açıdan ayrıntılı ve takip edilmesi kolay talimatlar yayınlamaya başladı. Burada da Mexico City'nin yoksulları, deprem krizinden yararlanarak bu kez kanalizasyon ve halk sağlığı mücadelesinde inisiyatif almaya başladılar.

Bu başarılı girişimlere rağmen, Tepito'da ve Meksika'nın başka yerlerinde ihtiyaç duyulan yeniden inşa, yardıma ihtiyacı olan herkesin ulaşabileceği mali ve beceri kaynaklarının çok ötesindedir. Bu nedenle, mevcut kaynakların dolaşımını kolaylaştırmak ve koordine etmenin yanı sıra, toplum kuruluşlarından oluşan kendi kendine yardım ağı, çabalarının bir kısmını, çeşitli uluslararası kuruluşlar (örneğin Dünya Bankası, çeşitli ülkelerin Kızıl Haçları, çeşitli kilise grupları, Oxfam, vb.) tarafından Meksika'ya sunulan yüz milyonlarca dolarlık yeniden inşa yardımının bir kısmına erişim sağlamaya yöneltmiştir.

Ağ, yozlaşmış Meksika devlet kurumlarını atlayarak doğrudan yabancı yardım gruplarına sunulabilecek yeniden inşa projeleri için teklifler hazırlamaları amacıyla topluluk temsilcilerini eğitmek için hızla harekete geçti. Bu projelerden bazıları konutların fiziksel olarak yeniden inşasına yönelik iken, diğerleri atölyelerin ve toplum hizmetlerinin oluşturulmasına yönelik daha uzun vadeli projeler olmuştur. Her durumda inisiyatif ve kontrol yerel mahalle ya da köy gruplarının elinde kaldı ve ağ, beceri ve iletişim

sağladı. Meksika'dayken bu şekilde organize edilen ve finanse edilen bir dizi projeyi ziyaret ettim.

Her durumda projeler, dış yardım kullanarak ancak kendi yaratıcılıklarından ve otonomilerinden vazgeçmeden kendi başlarına neler yapabileceklerini göstermekten gurur duyan yerel gruplar tarafından gerçekleştirilmişti.

Meksika hükümetinin merkezi kontrol ve yerel gruplara danışmadan işi özel teşebbüse ihale etme eğilimleri göz önüne alındığında, Mexico City'nin varoşlarında devletin yönlendirdiği yeniden yapılanma konusunda önemli çatışmalar ortaya çıktı. Başlangıçta, sokaklarda yaşamaktan bıkan pek çok insan yardımı memnuniyetle karşıladı. Ancak daha sonra, inşa edilen binaların türünü gördükçe isyan ettiler ve öfkeyle ve doğrudan daha fazla çalışmayı engellediler. Daha önce de belirtildiği gibi, Tepito'daki ve diğer birçok topluluktaki insanlar, yaşam alanlarının tarzı ve mimarisi de dahil olmak üzere topluluklarının nasıl yapılandırılmasını istedikleri konusunda net fikirlere sahiptir. Hükümet ve müteahhitleri, maliyetleri en aza indirmek ve merkezi bir avlu etrafında geleneksel vecindad organizasyonu olmaksızın dikey apartmanlar inşa etmek suretiyle bu istekleri tekrar tekrar görmezden gelmiş ya da karşı çıkmışlardır. Sonuç olarak, yeniden inşanın somut ayrıntıları konusunda hükümetle pek çok mücadele yaşandı.

* * *

Tehlike ve fırsat. Tepito halkı, hem tehlikelere yanıt verme hem de depremin yarattığı fırsatları değerlendirme konusunda hükümetten çok daha yetenekli olduğunu kanıtladı. Eğer borç krizi ve şimdi de petrol fiyatlarının çöküşü Meksika'nın "kalkınmasını" toplumsal gelişmeye giden uygun bir yol olarak sorgulanır hale getirdiyse, deprem krizi de uzun zamandır var olan ancak nadiren fark edilen bir alternatifi gün yüzüne çıkardı. Bu alternatif, Tepito halkının ve diğer birçok varoшта yaşayanların farklı bir değerler dizisini, otonomisini, öz-etkinlik ve çalışmanın toplumsal ihtiyaçlara tabi kılınması değerlerini ortaya koyma becerisi ve istekliliğinde yatmaktadır. Bu aynı zamanda, hükümetin felce uğratmasına karşı, kendi projelerini tasarlama ve uygulama, böylece bu değerleri somut pratikte detaylandırma becerilerinde de somutlaşmaktadır. Tepito halkı defalarca kendi ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçmekte ve hükümete ex-post olarak yasallaştırılacak bir "oldu bitti" sunmaktadır.

Örgütlenme biçimleri ve resmi Meksika kapitalizmine karşıt değer ve tutumları göz önüne alındığında, hükümetin Tepito halkı ile işbirliği yapması pek olası değil. Ezilmeleri ve bugün olduklarından oldukça farklı bir şeye dönüştürülmeleri gerekecektir. Neyse ki Meksika'daki ekonomik krizin devam etmesi hükümeti meşgul ediyor ve kontrol kaynaklarını yaymaya zorluyor. Aynı zamanda, tıpkı depremde olduğu gibi, Meksika halkının resmi kalkınma planlarına karşı kazandığı otonomiye detaylandırması ve kendi yaşamları üzerinde kontrolü ele alması için daha fazla fırsat yaratıyor. Meksika dışında yaşayan bizler için, Tepito halkının sadece depremin değil, daha genel olarak krizin kullanımına dair öğreteceği önemli bir ders var. Her kriz değişim içerir ve yeni yönle doğru hareket için fırsatlar barındırır. Krizler korkulacak ya da "çözülecek" şeyler değildir; aksine kucaklanmalı ve fırsatları keşfedilmelidir. Bizi sınırlayan güç yapılarındaki herhangi bir çatlak ya da kırılmadan faydalanmaya her zaman hazır olmalıyız. Sadece bu yapılardan fayda sağlayanlar bu tür çatlaklardan korkmalıdır. Geri kalanlarımız için bunlar daha fazla özgürlüğe erişebileceğimiz açıklıklardır.

Anarşist Kütüphane

Harry Cleaver
Depremiñ İşlevleri
Mayıs, 1988

18.02.2023 tarihinde şuradan alındı: heimatloskolektif.wordpress.com

Çeviri: Antarktika, Dobar, LPP, Kostenurka

İngilizce Aslı: The Uses of an Earthquake, *Midnight Notes* #9

tr.anarchistlibraries.net